

เทศน์เช้า วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีนะ คน เห็นใหม่ คนไม่ทั่วถึง ถ้าคนไม่ทั่วถึง ศีลธรรม จริยธรรมทำให้คนเป็นมนุษย์ไง ถ้าคนเป็นมนุษย์ เห็นใหม่ ศาสนาสอนให้เสียสละ ทาน ศีล ภาวนา โดยทั่วๆ ไปเราทำทานกันนะ ทางโลกเขาทำทาน เห็นใหม่ ขนาดทำทานเพื่อเสียสละ การเสียสละเขายังเสียสละได้ยากเลย ถ้าเสียสละขึ้นมาแล้วนี้สังคมจะมีความร่มเย็นเป็นสุข การเสียสละของเขานะ ถ้าเรามีการเสียสละ แต่พอเราเสียสละขึ้นมาความเสียสละอย่างนี้มันเสียสละ จากวัตถุ

แต่ถ้ามันเป็นการเสียสละจากความรู้สึกละ เสียสละจากหัวใจนะ ถ้าการเสียสละหัวใจ เห็นใหม่ นี่กรรมฐาน กรรมฐานฐานที่ตั้งแห่งการงาน ถ้ามีกรรมฐานฐานที่ตั้งแห่งการงาน เราหาที่ตั้ง ของการงานได้ เราทำงานได้ เราจะเป็นเจ้าของงานนั้น การเสียสละเป็นทาน ทานเพิ่มบุญคุณการ เป็นการบุญกุศล เห็นใหม่ แต่ถ้าเราหาที่ตั้งของเราได้ นี่ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะนะ ถ้าเราเป็นมนุษย์ เห็นใหม่ มนุษย์สมบัติ ถ้าเป็นมนุษย์สมบัตินะ มันจะมีสติสัมปชัญญะ มันจะปรับเปลี่ยนตัวของ เราขึ้นมาให้เป็นมนุษย์สมบัตินะ

ถ้ามีสติสัมปชัญญะขึ้นมาเราจะเป็นคนดี คนดีดีที่ไหน เราปรารถนากันว่าทำบุญกุศลแล้ว ต้องเป็นคนดี ต้องได้บุญกุศลนะ แล้วเราก็เรียกร้องว่าไม่เห็นได้ดั่งสมความปรารถนา ความ เรียกร้องสมความปรารถนาเพราะทำดีแล้วอยากได้ดี เพราะความอยากอันนั้นอยากได้ดี แต่ ถ้าทำดีเพื่อเรา เห็นใหม่ นี่ฐานที่ตั้งแห่งการงาน ใครเป็นคนรู้ว่าเป็นความดีละ เรานี้รู้ว่าเป็นความ ดี ดีที่ไหน? ดีในหัวใจของเราละ ถ้าดีในหัวใจของเรา รู้สึกของเรา เห็นใหม่ นี่สติมันเกิดที่นี่

นี่ความเป็นมนุษย์มันพัฒนามาจากเป็นคนใจ คนไม่รอบ เราคนของเรา เห็นใหม่ คนไป เรื่อย เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย เป็นอนิจจังไปเรื่อย สิ่งที่เป็นอนิจจัง สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นสิ่งนั้นเป็น ทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา เราไปคว้าสิ่งที่ไม่เป็นสาระไร โน่นไม่เป็นสาระแก่นสาร นะ สาระแก่นสาร เห็นใหม่ ถ้าเราทำกรรมฐานขึ้นมาพัฒนาขึ้นมาจากการเสียสละ การทำทาน ถ้า

เราмаกรรมฐานของเรา เห็นใหม่ กรรมฐานเราปฏิบัติศีลพิธีกรรมทั้งหมด เพราะพิธีกรรม การทำพิธีกรรมนั้นเป็นวัฒนธรรม วัฒนธรรมประเพณีนี้สอนให้เราเข้ามาถึงศาสนา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ทวนกระแส ทวนกระแสไม่ไปตามกระแสโลก ถ้าตามกระแสโลก เห็นใหม่ โลกเป็นใหญ่ ถ้าโลกเป็นใหญ่เราก็อยู่กับโลกอย่างนั้นนะ ถ้าอยู่กับโลก เห็นใหม่ ทำเพื่อประชาสัมพันธ์ ทำเพื่อเกียรติศักดิ์เกียรติคุณ เห็นใหม่ นี่ภิกษุเรากินเพื่อดำรงชีวิต แต่ทางโลกเขากินเพื่อเกียรติ เพื่อศักดิ์ศรี เพื่อเกียรติคุณของเขา แต่การกินจริงๆ คือการกินเพื่อดำรงชีวิต เห็นใหม่

ความจริงแท้ๆ คือความจริงที่หัวใจ ถ้าความจริงที่หัวใจแล้วมันอยู่ที่ไหนล่ะ ถ้าเราไปติดเปลือกประเพณีนี้ มันก็อยู่ที่เปลือกประเพณีนั้นอยู่อย่างนั้น แต่ถ้าเราจะค้นคว้าของเรา เราถึงต้องย้อนกลับมาที่เรา ถ้าย้อนกลับมาที่เรา เห็นใหม่ นี่มันเปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงจากเป็นมนุษย์ นี่ศีลธรรมจริยธรรมให้คนเราจากคนเป็นมนุษย์

ถ้าจากคนเป็นมนุษย์ เห็นใหม่ มนุษย์สมบัติ ถ้ามีมนุษย์สมบัติขึ้นมาแล้วเราจะไม่ตื่นไปกับกระแสโลกเลย เพราะเราจะมีจุดยืนของเรา ถ้าเรามีจุดยืนของเรา เราจะค้นคว้าของเราขึ้นมาได้ ถ้าเราค้นคว้าขึ้นมาได้นี้ ศาสนานี้ อริยทรัพย์มันอยู่ที่นี้ อริยทรัพย์มันไม่ได้อยู่ที่วัตถุนะ วัตถุแร่ธาตุ แต่เวลาเป็นนามธรรม เห็นใหม่ นี่พุทโธ นี่มโนธาตุ สิ่งที่เป็นธาตุ ธาตุนี้เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมนะ สิ่งในโลกเขาเห็นกันนี้ สิ่งพิสูจน์กันเชื่อโรค เห็นใหม่ สิ่งที่เป็นเชื่อโรค สิ่งที่เป็นนามธรรม เขามีกล้องจุลทรรศน์ เขาต้องพิสูจน์กัน คลื่น เขายังพิสูจน์คลื่นได้

แต่ความเป็นจริงของเรานี้เราต้องพิสูจน์ของเราเอง สมัยปัจจุบันนี้วิทยาศาสตร์มันเจริญ มันพิสูจน์สิ่งต่างๆ ได้ คลื่นต่างๆ ก็พิสูจน์ได้ เห็นใหม่ อย่างโทรศัพท์มือถือมันก็มาตามคลื่น มาตามคลื่นต่างๆ เห็นใหม่ แต่ว่าความรู้สึกอย่างนี้ อริยธรรมมันมาจากไหนล่ะ มันมาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้มาตั้ง ๒,๐๐๐ กว่าปีแล้วนะ สิ่งนี้มันพิสูจน์ด้วยตัวเรา เราจะรู้ของเราเอง เราจะสุขจะทุกข์เราจะรู้ของเราเอง ถ้าเรารู้ของเราเอง แต่เราเป็นคนเผอเรอใจ เราเป็นคนที่ไม่มีความสตินะ เราเป็นคนหลง แม้แต่ความคิดของตัวเองยังไม่เข้าใจความคิดของตัวเองเลย เรานี้หลงไปแต่ความคิดของตัวเอง ความคิดของตัวเองเราไม่ทันมัน แล้วเราก็หลงกับความคิดของตัวเอง เห็นใหม่ แล้วเราก็วิ่งตามมันไปนะ นี่แล้วเราก็ไปหาความดีกัน ความดีมันอยู่ที่ไหน เราหลงตัวเอง เราไม่มีสติสัมปชัญญะ

แต่ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะ grunnฐานฐานที่ตั้งแห่งการงาน เราจะไม่หลงตัวเราเอง เราจะรู้จักตัวเองนะ ถ้ารู้จักตัวเอง รู้จักความคิด นี่ปัญญาในศาสนา นี่ปัญญาคือความรอบรู้ในกองสังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง นี่มันเป็นความคิด มันเป็นธรรมชาติเกิดดับ แล้วเราก็คือเป็นส่วนหนึ่งของมัน พอเป็นส่วนหนึ่งของมันเราก็คือไปตามความคิดของเรา เราไม่มีสติสัมปชัญญะเลย ตามแต่กิเลสค้นหาความทะยานอยาก มันจะเป็นแรงขับ มันเร้าให้เราคิด เรายังคิด

คูลี ทางวัยรุ่น เห็นใหม่ ถ้าเขาเป็นคนต้องการให้คนยอมรับ เขาพยายามจะทำให้เป็นจุดเด่นขึ้นมาให้ได้ แล้วเขาก็พอใจของเขา แต่ผู้ใหญ่มองแล้วนะมันเป็นไปตามวัย เราผ่านวัยอย่างนี้มาแล้ว เราเข้าใจสภาวะวัยแบบนี้ แต่เขาไม่เข้าใจตัวเขาเองเลย แต่ผ่านวัยไปแล้วนะ มันก็ไม่ใช่ปัจจุบันธรรมไง นี่เวลาเราเกิดมาแล้ว เห็นใหม่ ตั้งแต่เด็ก เด็กจะมีความสุขมาก พ่อแม่จะรักมาก นี่เรียกร่องสิ่งใดก็ได้

เวลาโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ต้องรับผิดชอบในชีวิตของตัวเอง ต้องแสวงหาด้วยตัวเอง พอเราเป็นผู้แก่ผู้เฒ่าขึ้นมาเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรในตระกูลนั้น เราจะมีประสบการณ์ เราจะเป็นผู้ชี้แนะ เราจะเป็นผู้คุมนโยบายในตระกูลของเรา นี่วัยมันผ่านไป มันไม่เป็นปัจจุบันอย่างนี้ไง ไม่เป็นปัจจุบันมันแก่สิ่งใดๆ ไม่ได้ แก่สิ่งใดๆ ไม่ได้มันเป็นอดีต-อนาคตมานี้ เรารู้ตามอดีต-อนาคต ที่เรามาเกิดกันอยู่นี้มันเกิดมาจากไหนล่ะ? มันเกิดจากการกระทำ เพราะเราหลงในตัวเอง เราหลงในความรู้สึกของเราเอง เราไม่เข้าใจ เราไม่มีสติสัมปชัญญะ

ถ้าเรามีสติสัมปชัญญะ เราจะรู้จักตัวเราเอง รู้จักตัวเราเองมีค่ามาก คน เห็นใหม่ คนถ้าทำ ความผิดพลาดแล้วยอมรับผิด สังคมให้อภัยทั้งนั้นนะ ถ้าเราทำผิดแล้วเราออกภัยนะ นี้อริยทรัพย์ ทรัพย์อันนี้ประเสริฐมากนะ พระให้อภัย อภัยเป็นทานสิ่งนี้ประเสริฐมาก สังคมชาวพุทธเราถือว่าการให้อภัย การต่างๆ สังคมจะร่มเย็นเป็นสุขใจ เพราะคนเรามันต้องมีการผิดพลาด คนเราไม่มีสติ คนเรามันพลั้งเผลอได้ มันขาดสติได้ ถ้าขาดสติได้ทำความผิดแล้วนี้ ถ้าเราจะไม่ให้ภัยกันเลย สังคมจะอยู่กันได้อย่างไร สิ่งที่ทำให้ภัยจากภายนอกนะ แต่เราให้อภัยตัวเราเองใหม่ เราไม่รู้จักตัวเราเอง เราไม่รู้จักใครทำถูกหรือทำผิด เพราะเราไม่มีสติไง ถ้ามีสติ เห็นใหม่ มันจะเข้ามา มีสติสัมปชัญญะนี่ grunnฐาน

จากเรื่องของการทำทานนะ เรื่องทำทานนะสร้างบุญบารมี สร้างให้มีความสนใจในศาสนา ในศาสนาไม่อยู่ในตู้คัมภีร์ต่างๆ ไม่อยู่ในตู้พระไตรปิฎก ไม่อยู่ในพิธีกรรมต่างๆนี่เป็นสิ่งที่เกิด

จากรากเหง้าของหัวใจ คนที่มีวัฒนธรรม ในสังคมที่มีวัฒนธรรม เขาทำของเขาเป็นประเพณีของเขา เห็นไหม สิ่งนี้เป็นประเพณี ใครเป็นคนทำขึ้นมา? ใจเป็นคนคิด คิดแล้วมีการกระทำขึ้นมา แล้วความคิดก็เป็นเรา ความคิดต่างๆ ก็เป็นเรา เราก็คิดออกไป เห็นไหม

ถ้ามีสติสัมปชัญญะ เราจะปล่อยสิ่งนี้เข้ามาให้ถึงตัวของจิต ถ้าถึงตัวของจิตมันจะเป็นความมหัศจรรย์ แม้แต่มีความสงบของใจนี้ เราก็จะมีความมหัศจรรย์ในตัวของเราแล้ว แต่เราไปค้นหากันข้างนอก แล้วเราก็อ่านศาสนาไม่น่าเชื่อถือ นี่มันครี มันล้าสมัย มันเป็นเรื่องที่คนเฒ่าคนแก่ที่เขานับถือกัน แต่เวลาสุขเวลาทุกข์นะ มันทุกข์สุขทุกหัวใจนะ ศาสนานั้นไม่ได้ครี ไม่ได้ล้าสมัย เป็นปัจจุบันธรรม ทันสมัยที่สุดเลย เพราะมันทันสมัยกับความรู้สึกของเราไง ถ้าความรู้สึกของเรามันสุขมันทุกข์ในหัวใจ สิ่งนี้มันทันสมัยกับความรู้สึกของเรา

ในโลกนะ คุณสิ พ่อแม่รักลูกขนาดไหน ลูกเสียอกเสียใจนี้เราได้แค่ปลอบนะ เราหาวัตถุหาของขวัญให้เขาให้เขาพ้นจากทุกข์ ให้เขาพ้นจากสิ่งที่เขาตรอมใจก็ทำไม่ได้หรอก ให้ขนาดไหน เขาก็มีความทุกข์ในหัวใจของเขา เราจะรักษาเขาขนาดไหน เขาก็ทุกข์ของเขา ไม่มีสิ่งใดๆ เลยที่จะเข้าไปเจือจางกับความรู้สึกอันนี้ได้ เว้นไว้แต่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามามันจะเข้าไปเจือจางอันนี้ไง มันเข้าไปเจือจางความทุกข์อันนี้ มันเข้าไปทันความทุกข์อันนี้ ถ้ามันทันความทุกข์อันนี้ เห็นไหม นี่สมาธิธรรม นี่สภาวะธรรมมันอยู่ที่หัวใจ ใจนี้ผู้รับความรู้สึกนะ ใจนี้เป็นผู้รู้ความดีความชั่ว ถ้าความดีความชั่วคนอื่นสร้างให้ แต่ความคิดของเราเราสร้างเอง เห็นไหม

อริยสังกตที่นี้ อริยสังกตจากการกระทำของเรา เรามีสติของเรา เรากำหนดพุทโธของเรา เราตั้งสติของเรา เห็นไหม นี่กรรมฐาน ถ้าฐานมันเกิดขึ้นมา จิตมันสงบขึ้นมา จิตมันมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมาแล้ว เกิดถ้ามันออกวิปัสสนานะ ออกเข้าไปใช้ปัญญา ปัญญาอย่างนี้ประเสริฐมาก ปัญญาอย่างนี้เกิดขึ้นมานี่โลกุตตรปัญญา เป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาอย่างนี้เกิดขึ้นมาจากการภาวนา ปัญญาอย่างนี้เกิดขึ้นมาจากอริยสังกต ไม่ใช่ปัญญาเรารู้คั่นนะ

คุณสิ โลกเขาทำการวิจัยกัน เห็นไหม เขาค้นคว้ากันเป็นทางวิทยาศาสตร์ เขาค้นคว้ากันเป็นสินค้า เห็นไหม เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ เขาค้นคว้ากันมานี่ คอมพิวเตอร์ต่างๆ เขาได้เงิน เขาได้ผลประโยชน์ของเขา เขาได้เป็นเศรษฐี มหาเศรษฐีนะ แต่! แต่เขาก็ทุกข์ เขาก็ช่วยเหลือตัวเอง

ไม่ได้ แต่ถ้าเป็นภวานามขบัญญัติมันเป็นปัญญาของเรา มันเป็นปัญญาของจิตดวงนั้นนะ มันเกิดมาจากจิตดวงนั้น แล้วมันไปทำลายกิเลสตัดหาความทะยานอยาก มันเป็นนามธรรม มันเกิดดับ

ใจนี้เป็นนามธรรม แต่มี มีเพราะอะไร เพราะเป็นธาตุรู้เป็นสสารอันหนึ่งเลยนะ ถ้าสสารอันนี้มันไม่มี คุณติ อย่างเชื้อโรคในร่างกายนะ ทำไมเขาพิสูจน์ได้ ทำไมเขาหายเข้าไปกำจัด เขาจะไปทำลายเชื้อไขอันนั้นได้ นี่ก็เหมือนกัน อริยสัจมันเข้าไปทำลาย ตัดหาความทะยานอยาก ไปทำลายกิเลสตัวนั้นได้ ถ้าทำลายกิเลสตัวนั้นได้ มันเกิดขึ้นมาจากเราไง นี่เวชภัณฑ์ต่างๆ เขาต้องทดสอบทดลองนะ ทดสอบแล้วไม่มีผลข้างเคียงเขาถึงมาใช้กับมนุษย์ได้

แต่อันนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทดสอบมาแล้วไง ทดสอบหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขนาดออกทดสอบนะ ไปกับอาฬารดาบส เข้าจานสมาบัติต่างๆ มีสมาธิต่างๆ เหาะเหินเดินฟ้าได้ทั้งนั้นนะ กำหนดอดีต-อนาคตนี้รู้แน่ บุปเพนิวาसानุสสติญาณระลึกชาติได้ จุตูปปาตญาณรู้ว่าจิตนี้ถ้ามันไม่สิ้นมันต้องไปเกิดอย่างไร นี้ออดีต-อนาคตมันไม่ใช่แก้กิเลสเห็นไหม นี่พิสูจน์มาแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็พิสูจน์มาแล้ว จนวางไว้ใจแล้วเข้าไปถึงอัสวักขจญาณ

อาสวะนะ จญาณนี้มาจากไหน ยาน ยานพาหนะ ยานต่างๆ ยานก้าวดำเนิน ยานวงโคจรเขาออกไปพิสูจน์ทางอวกาศ เขาก็มียานอวกาศของเขา นี่มันเป็นวัตถุทั้งนั้นนะ สิ่งที่เป็นยานอวกาศมนุษย์คิดขึ้นมาแล้วใช้ประโยชน์กับมนุษย์ ใช้ประโยชน์เพื่อร่างกาย ใช้ประโยชน์กับการศึกษาค้นคว้า แต่อริยสัจ มรรคจญาณ มันเกิดขึ้นมาจากไหน มันเกิดขึ้นมาจากภวาสวะ จากภพ จากความรู้สึกรู้ใจของใจใจ เห็นไหม

ตัวศาสนามันอยู่ที่นี้ พิสูจน์กันที่นี้ พิสูจน์กันที่หัวใจ เห็นไหม นี่ถ้าพิสูจน์กันที่หัวใจ คำรับตำรามันเป็นทฤษฎี มันเป็นเรื่องดำเนินซึ่งกลับมาที่นี้ มันเป็นวิธีการ แล้วเราก็ไปหลงวิธีการกัน เห็นไหม ความคิดเราเราก็หลงความคิดเราเอง ไปศึกษาวิธีการต่างๆ เราก็ไปหลงวิธีการนั้น แต่เราไม่เข้าไปถึงสัจจะความจริง แต่ถ้ามันเกิดกับเรานะ มรรคจญาณมันเกิดอย่างไร สมาธิมันเกิดอย่างไร ความรู้สึกรู้ใจมันเกิดอย่างไร แล้วสุขทุกข์ข้างนอก มันถึงเห็นใจ

คุณติ พระปฏิบัติเรา เห็นไหม ทำไมต้องทุกข์ต้องยาก พระชุดงค์กรรมฐานเวลาออกป่าออกเขา ออกป่าออกเขาเพื่ออะไร เพื่อค้นหาตนเองใจ ถ้าไม่มีสิ่งนี้มาบีบคั้นมันคิดไปรอบจักรวาล แต่พอเราออกไปเผชิญกับวิกฤตต่างๆ นะ เพราะอะไร เพราะชีวิตใจ ชีวิต เห็นไหม มันต้องอาศัย

ปัจจัย ๔ มันต้องมีอาหาร มันต้องมีต่างๆ เห็นไหม แล้วเราออกไปวิวเอามันไม่มีสิ่งต่างๆ สมความปรารถนา มันมีความวิตกกังวลไหม มันจะคิดอย่างอื่น มันก็คิดหุดสั้นเข้ามา

แล้วเวลากวณาไปนะ ไปเห็นนิมิตต่างๆ มันยิ่งมหัศจรรย์นะ โลกจากภายนอกโลกจากตาเนื้อเห็นสิ่งต่างๆ มันเห็นแล้วยังลึกลับเสงสัย แล้วโลกจากตาของใจ ผู้รู้มันไปเห็น เห็นต่างๆ แล้วแต่จริตนิสัย ถ้าเห็นต่างๆ อย่างนั้นก็กลับมาที่ผู้รู้ กลับมาที่ผู้เห็น ความรู้ต่างๆ นั้นสงบตัวลง แต่ถ้ามันออกตามความรู้ไป เห็นไหม นี่คนที่ผิดพลาดผิดพลาดตรงนี้ ผิดพลาดตรงเห็นสิ่งใดๆ แล้วตามไปเหมือนเราออกตามล่าสัตว์แล้วสัตว์มันหนีไป มันจับ มันบาดเจ็บ เราตามสัตว์นั้นไป มันคอยจะทำร้ายเรานะ

นี่ถ้านิมิตเป็นสภาวะแบบนั้นเราจะไม่ตามมันไป แต่ถ้าเรามีสติ เรามีสติสัมปชัญญะ เราเป็นคนที่ได้ผลประโยชน์ ล่าสัตว์ สัตว์นี้เราทำได้ประโยชน์แล้วเขาไม่มีทางต่อสู้เราแล้วนี่ เราจะได้ผลประโยชน์นั้น นิมิตสภาวะแบบนั้น เป็นสภาวะแบบนั้น ถ้าจิตมันสงบเข้ามามันเห็นภายในนะ แล้วถ้านิมิตเห็นกายละ ถ้าเป็นกาย ถ้าเป็นอริยสัง เราจะใช้วิปัสสนา เพราะมันเป็นอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นของใจ เราเกิดมานี่สิ่งต่างๆ ที่เราเกิดมาเราว่าเป็นของเรา ของเราชั่วคราว เพราะเราสร้างบุญกุศลมาถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ แล้วนี่ ๓๐,๐๐๐ กว่าวันต้องตายหมด ต้องตายหมดเพราะสิ่งนี้มันเป็นอนิจจัง

ให้เราเกิดมามีโอกาสได้สร้างคุณงามความดี ให้เราได้พิสูจน์กับสิ่งสังขธรรม สังขธรรมภายนอกคือการดำรงชีวิต บุญกุศลที่เราเห็นกันอยู่ที่นี่ นี่สังขธรรมภายนอก สิ่งนี้มันแปรสภาพให้เห็นๆ กันอยู่อย่างนี้ แต่ก็พยายามใช้สารเข้าไปควบคุมมัน แต่ถ้าความจริงของชีวิตนี้ควบคุมไม่ได้ แต่ความจริงของจิตไม่มีอะไรแปรสภาพ เกิดสภาพต่างๆ เพื่อให้เราได้มีโอกาสได้สร้างคุณงามความดี

แล้วถ้าการวิปัสสนาของเราเกิดขึ้นมา เห็นไหม จากคนเป็นมนุษย์ จากมนุษย์เป็นอริยภูมิภูมิอันนี้มันจะเกิดขึ้นมาจากไหน มันพิสูจน์ขึ้นมาได้จากหัวใจนะ นี่เวลาเราฟังธรรมกัน เราศึกษาทฤษฎีกันนะ เรากำลังสงสัยว่ามีจริงหรือไม่ เป็นไปได้จริงหรือไม่ แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเราเนะ ถ้ามันไม่เป็นความจริง กายก็จริงของกาย จิตก็จริงของจิต ทุกข์ก็จริงของทุกข์ มันมีความรู้สึกอันหนึ่งปล่อยออกมา ความจริงอันนี้มันเกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ของจิต จิตมันต้อง

เป็นความจริง ต่างอันต่างจริงแล้วมันจะสละออกไปจากกัน แล้วมันจะอยู่ด้วยกันด้วยความ
สมานฉันท์

แต่ตอนนี้มันเป็นขันธมาร มันไม่ต่างอันต่างจริง เพราะใจเราเป็นความจริง แต่เราต้องการ
ให้เป็นดังความปรารถนา ให้ไม่เจ็บ ไม่ใช่ ไม่ทุกข์ ไม่ร้อน ให้มีแต่ความสุข มันขัดแย้งกับสัจจะ
ความจริง เพราะความเห็นของเรามันขัดแย้งกับสัจจะความจริง มันถึงได้ความทุกข์ แต่ถ้าได้เกิด
ภวานามขบัญญัติขึ้นมา มันเป็นต่างอันต่างจริง มันแยกแยะตามความเป็นจริงของมัน แล้วมันต่าง
อันต่างอยู่เป็นสมุจเฉตปหาน เป็นสิ่งที่เป็นอกุปกรรม เป็นสิ่งที่ไม่กำริบ เป็นสิ่งที่คงที่ แล้วมัน
อยู่ที่ไหนละ เห็นไหม

นี่สังขรรณอยู่ที่นี้ สังขรรณไม่ได้อยู่ในตู้พระไตรปิฎก สังขรรณไม่ได้อยู่ที่การศึกษา
การศึกษาเราศึกษาวิชาการ แต่เราไม่เคยมีประสบการณ์ของจิต ถ้าจิตมันมีประสบการณ์ เห็นไหม
นี่จากคน จากเป็นมนุษย์ แล้วเราจะมีภูมิของเราละ เป็นอริยภูมิอยู่ในหัวใจของเรา เอวัง